

**ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни

"ПРАВО"

(для бакалаврів)

Київ 2019

Підготовлено доктором юридичних наук, професором кафедри господарського, трудового права та цивільно-правових дисциплін О.Х. Юлдашевим

Затверджено на засіданні кафедри господарського та трудового права (протокол № 7 від 26.02.18 р.)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового Інституту права (протокол № 2 від 28.02.18 р.)

Юлдашев О.Х. Навчальна програма дисципліни "Право" (для бакалаврів).— К.: : "Вид. дім "Персонал", 2019. – 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни "Право", вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© О. Х. Юлдашев, 2019
© ПрАТ «ВНЗ» МАУП) 2019
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2019

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Право як навчальна дисципліна – це систематизований комплекс узагальнених знань про державу і право, окремі галузі права та їх взаємозв'язок і розвиток. Правова інформація, яка є основою вказаного комплексу, – це результат напрацювання різноманітних наукових шкіл, на підставі якої формується загальний погляд студентів (слухачів) про основи держави і права. Саме вивчення права дає загальні уявлення студентам (слухачам) про основи державно-правового життя в Україні та за її межами.

Основною метою дисципліни є формування цілісного, системного розуміння державно-правових явищ, генези та закономірностей їх функціонування і розвитку, оволодіння поняттєво-категоріальним апаратом сучасної юриспруденції і правової практики. Його вивчення має сприяти формуванню у студентів (слухачів) правосвідомості, правової культури, розвитку творчого теоретичного правового мислення, використання яких необхідне при вирішенні практичних завдань у їхній майбутній роботі у сфері психології.

У результаті вивчення цього курсу студент повинен **знати:**

- особливості розвитку державних і правових інститутів в Україні;
- понятійно-категоріальний апарат правової сфери;
- джерела навчального курсу, насамперед, Конституцію України, закони та підзаконні нормативно-правові акти, які стосуються програми курсу «Право»;

Вміти:

- формувати знання з питань державно-правового життя у сучасній Україні, високу правову культуру, професійну етику, глибоку повагу до права і соціальних цінностей, гарантії забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина;

- давати наукове тлумачення основним поняттям та категоріям різних галузей права;
- тлумачити основні правові поняття, аналізувати соціально-значущі проблеми і процес їх правового вирішення, кваліфіковано використовувати методи права у різних видах професійної діяльності;
- в усному та письмовому вигляді правильно (логічно) висловлювати або оформлювати правові явища та процеси.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

дисципліни

"ПРАВО"

№ пор.	<i>Назва змістового модуля і теми</i>
	<p style="text-align: center;">Змістовий модуль I. Загальні положення про право та права людини</p> <p>1 Походження права. Поняття, ознаки та сутність права</p> <p>2 Права людини. Класифікація прав людини та громадянина</p> <p>3 Природні права людини. Їх національний та міжнародний захист</p> <p>4 Соціально-політичні права громадянина</p> <p>5 Економічні права. Право на гідний рівень життя</p> <p>6 Права другого покоління як комплекс соціально-економічних прав</p> <p>7 Права третього покоління (колективні права)</p> <p>8 Права четвертого покоління (права людства)</p> <p style="text-align: center;">Змістовий модуль II. Захист та охорона прав людини та громадянина з боку окремих галузей права України</p> <p>9 Захист цивільних прав людини та громадянина</p> <p>10 Адміністративно-правовий захист прав людини та громадянина</p> <p>11 Кримінально-правовий захист прав людини та громадянина</p> <p>12 Захист трудових прав людини</p> <p>13 Сімейне законодавство України</p> <p style="text-align: center;">Змістовий модуль III. Міжнародно-правовий захист та охорона прав людини</p> <p>14 Захист прав і свобод людини і громадянина Європейським судом з</p>

	прав людини
15	Захист прав і свобод людини і громадянина в Гаазькому суді
Змістовий модуль IV. Права та обов'язки студента	
16	Право на освіту
17	Право студентів на одержання якісної освіти та обов'язки щодо додержання правил внутрішнього розпорядку, не порушувати дисципліну під час занять
18	Право студентів на участь в управлінні навчальним процесом
Разом годин: 270	

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

“ПРАВО ”

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Загальні положення про право та права людини

Тема 1. Походження права. Поняття, ознаки та сутність права

Походження права. Поняття, ознаки та сутність права. Принципи права. Функції права. Поняття та види соціальних норм. Поняття, ознаки та види норм права. Структура норми права. Поняття та види форм (джерел) права. Правотворчість: поняття, ознаки, принципи, види та стадії. Поняття, основні риси і структура системи права. Система законодавства, різновиди її структури та співвідношення із системою права. Систематизація законодавства та інших нормативно-правових актів.

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 2. Права людини. Класифікація прав людини та громадянина

Місце теорії прав людини у системі юридичних наук; значення та актуальність теорії прав людини. Основні теоретико-правові підходи до розуміння прав людини. Переваги та недоліки природно-правового і позитивістського підходів у механізмі реалізації прав людини. Права людини і цивілізація. Права людини і проблема культурного релятивізму. Поняття та характеристика прав людини. Поняття та характеристика прав громадянина. Генезис прав людини (епоха Античності, Середньовіччя та Нового часу; характеристика розвитку інституту прав людини в сучасний період). Співвідношення категорій “права” та “свободи” людини і громадянина, їх взаємозв’язок із категорією обов’язків. Підстави розрізнення прав людини та прав громадянина і відповідних статусів у позитивному праві.

Класифікація прав людини (позитивні і негативні права; класифікація за сферами життєдіяльності); фундаментальні (основні) та нефундаментальні (додаткові) права особи, їх взаємозв’язок та відмінність. Права першого покоління. Права другого покоління.

Права третього покоління. Поняття та структура правового статусу людини і громадянина. Види правових статусів. Позитивні (юридичні) права особи як елемент правового статусу. Підстави обмежень прав та свобод особи. Обмеження прав та свобод особи за національним законодавством. Права та свободи людини і громадянина в умовах надзвичайного та воєнного стану.

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 3. Природні права людини. Їх національний та міжнародний захист

Поняття та види природних прав людини. Розрізнення статусу людини і громадянина за міжнародним правом та національним законодавством.

Соціально-правовий механізм забезпечення прав людини в Україні. Органи державної влади України в механізмі забезпечення основних прав та свобод людини і громадянина. Судовий захист прав особи в механізмі

забезпечення її основних прав. Юридично-технічні недоліки вітчизняного законодавства про права людини і громадянина. Міжнародно-правові механізми захисту прав людини. Поява і розвиток сучасної системи міжнародного захисту прав людини. Загальна декларація про права людини. Пакт про економічні, соціальні та культурні права. Пакт про громадянські і політичні права. Комітет ООН з прав людини, повноваження, організація діяльності.

Завдання та принципи міжнародного захисту прав людини. Механізм захисту прав людини в рамках ООН: загальна характеристика. Органи ООН, що сприяють захисту прав людини. Комісія ООН з прав людини: компетенція, організація діяльності.

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 4. Соціально-політичні права громадянина

Значення особистих (громадянських) прав і свобод громадян України на сучасному етапі, їх конституційне закріплення. Конституційні положення про недоторканність особи, житла. Право громадян на судовий захист від посягань на честь і гідність, життя і здоров'я, особисту свободу, оскарження дій службових осіб, державних органів і громадських організацій, свободу віросповідання. Свобода пересування і право на вільний вибір місця проживання. Право на доступ до інформації. Свобода слова і друку. Значення основних політичних прав і свобод громадян для розвитку демократії у нашій країні, їх закріплення в чинній Конституції України і поточному конституційному законодавстві. Право громадян брати участь в управлінні державними і громадськими справами, в обговоренні й прийнятті законів та рішень загальнодержавного й місцевого значення, обирати й бути обраними, брати участь у референдумах, на свободу зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, пікетів, маршів. Право громадян України на об'єднання в політичні партії, громадські організації.

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 5. Економічні права. Право на гідний рівень життя

Економічні права та свободи людини і громадянина: поняття та особливості конституційно-правового закріплення в національному законодавстві. Конституційно-правові засади права на приватну власність. Підстави і порядок примусового відчуження об'єктів права приватної власності. Способи захисту права на приватну власність. Право на підприємницьку діяльність: особливості конституційно-правової регламентації. Коло осіб щодо яких підприємницька діяльність обмежується законом. Гарантії здійснення підприємницької діяльності. Антимонопольна політика держави. Права громадян як споживачів (Закон України "Про захист прав споживачів"). Конституційно-правовий зміст права на користування об'єктами державної та комунальної власності.

Тема 6. Права другого покоління як комплекс соціально-економічних прав

Поняття прав другого покоління. Основні види соціально-економічних прав, які закріплені в документах ООН. Загальна декларація про права людини; Пакт про економічні, соціальні та культурні права. Пакт про громадянські і політичні права.

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 7. Права третього покоління (колективні права)

Поняття прав третього покоління. Принцип територіальної цілісності держав. Принцип непорушності (недоторканості) державних кордонів. Право на протест.

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 8. Права четвертого покоління (права людства)

Сутність генезису четвертого покоління прав. Гарантія реалізації основних прав четвертого покоління прав і свобод людини.

Право на евтаназію та клонування. Структура прав четвертого покоління. Право на аборти, штучне запліднення, віртуальну реальність. Право на загальне благо, на мир, екологічні, інформаційні права, право на ядерну безпеку, право на припинення агресії з боку тоталітарних держав.

Література [7; 9; 13; 14]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Захист та охорона прав людини та громадянина з боку окремих галузей права України

Тема 9. Захист цивільних прав людини та громадянина

Загальна характеристика цивільного законодавства України. Загальна характеристика цивільного кодексу України. Предмет цивільно-правового регулювання. Суб'єкти цивільних правовідносин. Фізичні особи як учасники цивільних правовідносин. Поняття і загальна характеристика цивільної правоздатності і цивільної дієздатності громадян. Поняття і види юридичних осіб як суб'єктів правовідносин. Поняття правочину. Представництво та його види. Довіреність. Поняття, значення і види строків позовної давності. Поняття права власності за законодавством України. Поняття права приватної власності за законодавством України. Поняття цивільного договору. Договір купівлі-продажу, його види. Договір майнового найму (оренди) та його види. Поняття, підстави та форми цивільно-правової відповідальності. Цивільно-правова відповідальність неповнолітніх. Спадкування за цивільним законодавством. Особливості спадкування за законом. Поняття заповіту, спадкування за заповітом.

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 10. Адміністративно-правовий захист прав людини та громадянина

Сучасне визначення предмета адміністративного права. Місце адміністративного права у галузевій класифікації правової системи.

Методи субординації, координації та реординації в публічному адмініструванні. Сучасна трансформація методу адміністративного права (імперативний та диспозитивний метод правового регулювання). Принципи адміністративного права. Система адміністративного права.

Адміністративне право як юридична наука і навчальна дисципліна. Джерела адміністративного права. Публічна служба. Поняття державної служби і державного службовця. Поняття посади і посадової особи. Проходження державної служби. Класифікація посад державних службовців. Ранги державних службовців. Особливості адміністративно-правового статусу державних службовців.

Управління державною службою. Права та обов'язки державних службовців. Види і характеристика обмежень щодо державних службовців. Служба в органах місцевого самоврядування: загальна характеристика. Поняття та особливості альтернативної (невійськової) служби. Складові елементи інституту державної служби.

Проходження державної служби: загальне поняття. Стадії проходження державної служби. Соціальний захист державних службовців. Дисциплінарна відповідальність державних службовців. Відсторонення державного службовця від виконання повноважень за посадою. Підстави припинення державної служби. Відставка державного службовця.

Поняття і види форм публічного адміністрування. Вимоги до використання форм публічного адміністрування. Правові і неправові форми публічного адміністрування. Правові акти публічного адміністрування як владні дії державних виконавчо-розпорядчих органів (дії-волевиявлення).

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 11. Кримінально-правовий захист прав людини та громадянина

Поняття і система кримінального законодавства. Поняття, ознаки, види і склад злочину. Обставини, які виключають злочинність діяння. Стадії вчинення злочину. Співучасть у вчиненні злочину. Поняття, мета та підстави кримінальної відповідальності. Види покарань за Кримінальним кодексом України. Поняття осудності, обмеженої осудності та неосудності. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.

Поняття і система кримінально-процесуального законодавства. Порядок проведення досудового слідства. Учасники кримінального процесу: слідчий, слідчий суддя, прокурор, захисник, підозрюваний, обвинувачений, підсудний, свідок, експерт, спеціаліст. Слідчі та негласні слідчі дії.

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 12. Захист трудових прав людини

Система трудового законодавства. Правове регулювання трудового договору. Робочий час і час відпочинку. Правове регулювання оплати праці та трудової дисципліни. Матеріальна відповідальність. Правове регулювання охорони праці. Індивідуальні та колективні трудові спори

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 13. Сімейне законодавство України

Сімейне право як галузь права: предмет, метод та принципи. Укладення та припинення шлюбу. Права та обов'язки подружжя. Права та обов'язки батьків і дітей. Позбавлення батьківських прав. Усиновлення. Опіка та піклування. Патронат над дітьми.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Міжнародно-правовий захист та охорона прав людини

Тема 14. Захист прав і свобод людини і громадянина Європейським судом з прав людини

Європейська Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Роль Європейського суду в її реалізації. Реформа Європейського суду 1998 р. Компетенція, організація та процедура діяльності Європейського суду. Порядок звернення фізичних осіб до Європейського суду. Умови прийнятності справи. Роль Комітету Міністрів у діяльності Суду. Вплив правосуддя Європейського суду на вітчизняне судочинство.

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 15. Захист прав і свобод людини і громадянина в Гаазькому суді

Компетенція, організація та процедура діяльності Гаазького суду. Порядок звернення фізичних осіб до Гаазького суду. Умови прийнятності справи.

Література [7; 9; 13; 14]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. Права та обов'язки студента

Тема 16. Право на освіту

Історичний розвиток права на освіту. Право на освіту в системі прав людини. Ознаки та складові права на освіту. Гарантії права на освіту.

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 17. Право студентів на одержання якісної освіти та обов'язки щодо додержання правил внутрішнього розпорядку, не порушувати дисципліну під час занять

Поняття права на одержання освіти. Конституційне закріплення права на якість освіти. Права та обов'язки студентів під час навчального процесу. Додержання правил внутрішнього розпорядку як запорука права студентів на непорушність дисципліни під час навчального процесу.

Література [7; 9; 13; 14]

Тема 18. Право студентів на участь в управлінні навчальним процесом

Поняття права студентів на участь в управлінні навчальним процесом. Основні види участі студентів в управлінні навчальним процесом. Органи студентського самоврядування.

Література [7; 9; 13; 14]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольну роботу студент виконує індивідуально в письмовій формі відповідно до вказівок та запропонованих варіантів завдань. Варіант завдання студент обирає за першою літерою своєї прізвища.

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта
А–В	1
Г–Є	2
Ж–К	3
Л–Н	4
О–Р	5
С–У	6
Ф–Ч	7
Щ–Я	8

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Походження права.
2. Поняття, ознаки та сутність права.
3. Принципи права. Функції права.
4. Поняття та види соціальних норм.
5. Поняття, ознаки та види норм права.
6. Структура норми права.
7. Місце теорії прав людини в системі юридичних наук; значення та актуальність теорії прав людини.
8. Основні теоретико-правові підходи до розуміння прав людини.
9. Переваги та недоліки природноправового і позитивістського підходів у механізмі реалізації прав людини.
10. Права людини і цивілізація.
11. Поняття та види природних прав людини.
12. Розрізнення статусу людини і громадянина за міжнародним правом та національним законодавством.
13. Соціально-правовий механізм забезпечення прав людини в Україні.
14. Органи державної влади України в механізмі забезпечення основних прав та свобод людини і громадянина.
15. Значення особистих (громадянських) прав і свобод громадян України на сучасному етапі, їх конституційне закріплення.
16. Конституційні положення про недоторканність особи, житла.
17. Загальна характеристика цивільного законодавства України.
18. Загальна характеристика Цивільного кодексу України.
19. Основні види підприємницьких прав.
20. Сучасне визначення предмета адміністративного права.
21. Місце адміністративного права у галузевій класифікації правової системи.

22. Поняття і система кримінального законодавства.
23. Поняття, ознаки, види і склад злочину.
24. Система трудового законодавства.
25. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод.
26. Роль Європейського суду в реалізації Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.
27. Реформа Європейського суду 1998 р. Компетенція, організація та процедура діяльності Європейського суду.
28. Права та обов'язки студентів під час навчального процесу.
29. Основні види участі студентів в управлінні навчальним процесом.
30. Органи студентського самоврядування.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Походження права.
2. Поняття, ознаки та сутність права.
3. Принципи права.
4. Функції права.
5. Поняття та види соціальних норм.
6. Поняття, ознаки та види норм права.
7. Структура норми права.
8. Поняття та види форм (джерел) права.
9. Правотворчість: поняття, ознаки, принципи, види та стадії.
10. Поняття, основні риси і структура системи права.
11. Система законодавства, різновиди її структури та співвідношення із системою права.
12. Систематизація законодавства та інших нормативно-правових актів.
13. Місце теорії прав людини у системі юридичних наук; значення та актуальність теорії прав людини.

14. Основні теоретико-правові підходи до розуміння прав людини.
15. Переваги та недоліки природноправового і позитивістського підходів у механізмі реалізації прав людини.
16. Права людини і цивілізація.
17. Права людини і проблема культурного релятивізму.
18. Поняття та характеристика прав людини.
19. Поняття та характеристика прав громадянина.
20. Генезис прав людини (епоха Античності, Середньовіччя та Нового часу; характеристика розвитку інституту прав людини в сучасний період). Співвідношення категорій “права” та “свободи” людини і громадянина, їх взаємозв’язок із категорією обов’язків.
21. Підстави розрізнення прав людини та прав громадянина і відповідних статусів у позитивному праві.
22. Класифікація прав людини (позитивні і негативні права; класифікація за сферами життєдіяльності); фундаментальні (основні) та нефундаментальні (додаткові) права особи, їх взаємозв’язок та відмінність.
23. Права першого покоління.
24. Права другого покоління.
25. Права третього покоління.
26. Поняття та структура правового статусу людини і громадянина.
27. Види правових статусів.
28. Позитивні (юридичні) права особи як елемент правового статусу.
29. Підстави обмежень прав та свобод особи.
30. Обмеження прав та свобод особи за національним законодавством.
31. Права та свободи людини та громадянина в умовах надзвичайного та воєнного стану.
32. Поняття та види природних прав людини.
33. Розрізнення статусу людини і громадянина за міжнародним правом та національним законодавством

34. Соціально-правовий механізм забезпечення прав людини в Україні.
Органи державної влади України в механізмі забезпечення основних прав та свобод людини і громадянина.
35. Судовий захист прав особи в механізмі забезпечення її основних прав.
36. Юридично-технічні недоліки вітчизняного законодавства про права людини і громадянина.
37. Міжнародно-правові механізми захисту прав людини.
38. Поява і розвиток сучасної системи міжнародного захисту прав людини.
39. Загальна декларація про права людини; Пакт про економічні, соціальні та культурні права.
40. Пакт про громадянські і політичні права.
41. Комітет ООН з прав людини, повноваження, організація діяльності.
42. Завдання та принципи міжнародного захисту прав людини.
43. Механізм захисту прав людини в рамках ООН: загальна характеристика.
44. Органи ООН, що сприяють захисту прав людини.
45. Комісія ООН з прав людини: компетенція, організація діяльності.
46. Значення особистих (громадянських) прав і свобод громадян України на сучасному етапі, їх конституційне закріплення.
47. Конституційні положення про недоторканність особи, житла.
48. Право громадян на судовий захист від посягань на честь і гідність, життя і здоров'я, особисту свободу, оскарження дій службових осіб, державних органів і громадських організацій, свободу віросповідання.
49. Свобода пересування і право на вільний вибір місця проживання.
50. Право на доступ до інформації.
51. Свобода слова і друку.
52. Значення основних політичних прав і свобод громадян для розвитку демократії у нашій країні, їх закріплення в чинній Конституції України і поточному конституційному законодавстві.

53. Право громадян брати участь в управлінні державними і громадськими справами, в обговоренні й прийнятті законів та рішень загальнодержавного і місцевого значення, обирати і бути обраними, брати участь у референдумах, на свободу зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, пікетів, маршів.
54. Право громадян України на об'єднання в політичні партії, громадські організації.
55. Загальна характеристика цивільного законодавства України.
56. Загальна характеристика цивільного кодексу України.
57. Предмет цивільно-правового регулювання.
58. Суб'єкти цивільних правовідносин.
59. Фізичні особи як учасники цивільних правовідносин.
60. Поняття і загальна характеристика цивільної правоздатності і цивільної дієздатності громадян.
61. Поняття і види юридичних осіб як суб'єктів правовідносин.
62. Поняття правочину.
63. Представництво та його види.
64. Поняття підприємницьких прав людини та громадянина.
65. Основні види підприємницьких прав.
66. Захист цивільних підприємницьких прав людини та громадянина.
67. Сучасне визначення предмета адміністративного права.
68. Місце адміністративного права у галузевій класифікації правової системи.
69. Методи субординації, координації та реординації в публічному адмініструванні.
70. Сучасна трансформація методу адміністративного права (імперативний та диспозитивний метод правового регулювання).
71. Поняття і система кримінального законодавства.
72. Поняття, ознаки, види і склад злочину.
73. Обставини, які виключають злочинність діяння.

74. Стадії вчинення злочину. Співучасть у вчиненні злочину.
75. Система трудового законодавства.
76. Правове регулювання трудового договору.
77. Робочий час і час відпочинку.
78. Правове регулювання оплати праці та трудової дисципліни.
79. Сімейне право як галузь права: предмет, метод та принципи.
80. Укладення та припинення шлюбу.
81. Історичний розвиток права на освіту.
82. Право на освіту в системі прав людини.
83. Ознаки та складові права на освіту.
84. Гарантії права на освіту.
85. Поняття права на одержання освіти.
86. Конституційне закріплення права на якість освіти.
87. Права та обов'язки студентів під час навчального процесу.
88. Додержання правил внутрішнього розпорядку як запорука права студентів на непорушність дисципліни під час навчального процесу.
89. Основні види участі студентів в управлінні навчальним процесом.
90. Органи студентського самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року.
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 року.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.03.2003 року // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11.
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
6. Кримінально-процесуальний кодекс України від 30.04.2012 р.; Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. //

Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122 (Ст. 265).

Додаткова

7. Адміністративне право України: підручник / [за ред. Т.О. Коломоєць]. – К.: Істина, 2009. – 475 с.

8. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / [за ред. М. І. Мельника, В.А. Клименка]. — К.: Атіка, 2008. — 375 с.

9. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / [за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація]. — К. : Юрінком Інтер, 2007. — 496 с.

10. Курило М.П. Комерційне право : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. П. Курило, В. М. Завальний, М. В. Завальний ; Сум. нац. аграр. ун-т. – Суми : Університ. книга, 2011. – 238 с.

11. Кухарєв О. Є. Спадкове право України : навч.-практ. посіб. – К. : Правова єдність, всеукр. асоц. видавців, 2011. – 221 с.

12. Трудове право України: Академічний курс: Підручник / [за ред. П.Д. Пилипенка]. — К.: Вид. Дім "Ін Юре", 2007. — 536 с.

13. Цивільне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. / [заг. ред. Я.М. Шевченко]. — К.: Вид. дім "Ін Юре", 2006. — Т. 1: Загальна частина. — 696 с.

14. Цивільне право України. Загальна частина / [за ред. І.А. Бірюкова Ю.О. Заїки]. — К.: КНТ, 2008. — 478 с.

15. Чушенко В.І., Заєць І.Я. Конституційне право України: підручник. — К.: Ін Юре, 2007. — 485 с.

16. Шляхтун П. П. Конституційне право України: підручник. — К.: Освіта України, 2008. — 592 с.